

Summary

The author of the article investigates and discloses the meaning and the subject matter of the Constitution of Ukraine for the modern stage of the national state and lawmaking. The author points out that the Fundamental Law of Ukraine has to enforce stability and inviolability of the constitutional order in the state. Therefore, the constitutional reform is to be carried out according to the principles of the constitutional lawmaking process in order to secure the progressive development of both the society and the state.

Key words: Constitution of Ukraine, constitutional reform, constitutionalism.

Отримано 28.09.2012

I. В. БАЛАБАНОВА

Ірина Василівна Балабанова, аспірант Маріупольського державного університету

**ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ І ЄВРОПЕЙСЬКА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА
ЯК КАТАЛІЗАТОРИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ
МІЖ РІЗНИМИ РІВНЯМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Системне дослідження процесів регіоналізації та європейської регіональної політики як каталізаторів розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в Україні є вельми актуальною проблемою, що пов'язана з європейським вибором нашої держави та її метою увійти в Європейський Союз.

Слід зазначити, що питанням процесів регіоналізації, європейської регіональної політики і місцевого самоврядування в Україні та європейських державах були присвячені наукові праці юристів, економістів, політологів, фахівців з державного управління, серед яких М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, В. В. Борщевський, М. В. Буроменський, Ю. О. Волошин, В. Є. Воротін, В. Ф. Погорілко, Ю. С. Шемшученко та ін. Разом з тим стрімкий розвиток європейської міждержавної інтеграції об'єктивує посилення зазначених процесів, що актуалізує їх подальше дослідження.

Як уявляється, варто починати з опорного терміна, що лежить в основі зазначених понять. Таким терміном є поняття «регіон». Слід зазначити, що дефінітивному визначенню поняття «регіон» приділяється багато уваги не тільки в сучасній економічній, географічній, містобудівній, але й у правовій, частіше – в міжнародно-правовій літературі. На думку О. Г. Коваленко, найбільш часто уживаними критеріями для формування поняття «регіон» є:

- географічні (розташування, величина території і кількість населення);
- виробничо-функціональні (специфіка переважних видів діяльності);
- містобудівні (характер забудови об'єктів виробничої діяльності, житла й обслуговування);
- соціологічні (норми спілкування, поведінки)¹.

Практично раніше етимологічний зміст терміна «регіон» замінявся терміном «район», що виник у російській мові раніше.

У «Словнику іноземних слів» 1933 р. вперше наводиться етимологія терміна «регіональний» від лат. *regionalis* – 1) стосовний країни, пов'язаний із країною, що має за мету місцеві інтереси; 2) обласний, по області². «Тлумачний словник іноземних слів» містить трохи іншу етимологію терміна «регіон». Тут він означає: 1. Область, район; іну країни, що відрізняється від інших будь-якими властивостями (економіко-географічними умовами, національним складом населення тощо). 2. Сільськогосподарський регіон³.

Один із засновників регіональної науки і перших її теоретиків німецький економіст Йоганн Гейнрих фон Тюнен у своєму відомому дослідженні «Ізолированное государство в его отношениях с сельским хозяйством и национальной экономикой» (1826) запропонував визначення територіально-економічних меж регіону радіусом ринку. Схема розміщення сільськогосподарського виробництва залежно від місця збуту продукції, яку він розробив і яка одержала найменування «модель Тюнена», містить такі умови:

- а) держава являє собою ізольовану господарську область у вигляді кола з ґрунтом однакової родючості;
- б) у центрі кола знаходиться місто, що є єдиним ринком збуту для продукції.

Й. Г. Тюнен дійшов висновку, що різні галузі сільського господарства будуть розташовуватися навколо центру у вигляді кілець. Розташування виробництв обумовлене прагненням кожного виробника максимізувати прибуток технологіями виробництва й транспортування, обсягом і номенклатурою попиту на продукцію. Модель Тюнена вплинула на теоретичну географію й теорію розміщення та була істотно узагальнена й розвинена в них⁴.

Поява терміна «регіон» у СРСР прямо пов'язана з новим напрямом в економічній науці, що появились у другій половині ХХ ст., – регіональною економікою, визначення якої дав академік М. М. Некрасов 1975 року. Він виділив на території колишнього Союзу РСР макрорегіони, чи зони (Урал, Поволжя, Сибір, Далекий Схід і ін.), до складу яких входять регіони.

Відповідно до його трактування, «під регіоном розуміється велика територія країни з більш-менш однорідними природними умовами й характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі сполучення комплексу природних ресурсів із відповідною сформованою й перспективною матеріально-технічною базою, виробничою й соціальною інфраструктурою. Основний критерій виділення регіону – спільність народногосподарських завдань – заснований на сукупності використовуваних чи намічуваних до експлуатації природних багатств, історично сформованій структурі господарської діяльності чи плановій структурі економічного розвитку»⁵.

Як регіони М. М. Некрасов виділяє союзні республіки й економічні райони СРСР, а також райони розміщення галузей промисловості, сільського господарства і транспорту.

Наявність таких різноманітних критеріїв дуже істотно утруднює розкриття й ідентифікацію сутності регіону, оскільки останній одночасно має розглядатися в декількох розуміннях як: а) елемент територіальної організації національного господарства; б) елемент системи розселення; в) елемент територіальної організації суспільства – місце всіх сфер виникнення, прояву й реалізації життєзабезпечення та життєдіяльності людини.

Понад те, кожне із зазначених понять може бути досліджено й витлумачено за допомогою системного методу.

Варто погодитися з О. М. Барбаковим у тому, що саме поняття регіону містить у собі декілька складових⁶.

Перша з них – фізико-географічна структура регіону. В економічній географії поняття «регіон» (від лат. *regionis* – область) означає те саме, що й район; «територія (акваторія), часто дуже значна по своїх розмірах, що не обов'язково є таксономічною одиницею в будь-якій системі територіального членування»⁷. Існує географічна єдність регіону: центр, довкола нього – каркас⁸.

Друга складова поняття «регіон» – економічна. В економічній науці під регіоном розуміється «велика територія країни з більш-менш однорідними природними умовами й характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі сполучення комплексу природних ресурсів з відповідною сформованою й перспективною матеріально-технічною, виробничою й соціальною інфраструктурою»⁹. Таким чином, центр регіону – це його господарське ядро, навколо центра зосереджено основну промисловість, сільське господарство, щільність населення тут вище¹⁰.

Третя складова поняття «регіон» детермінується політико-адміністративним поділом території регіону, його політико-адміністративною структурою. Оскільки владно-силовими відносинами пронизані всі господарські відносини, політико-адміністративна структура регіону збігається з його економічною структурою. Саме рівні адміністративного поділу забезпечують регіону необхідні умови для належного соціально-економічного функціонування.

Четверта складова – це етнічна структура регіону. Тривалий час ця складова практично не бралася до уваги при організації функціонування регіонів, дотримувался принцип єдності політичного, економічного й етнічного. Однак останніми роками ця складова стала пильно вивчатися, особливо після делімітації кордонів на пострадянському просторі й конституціоналізації Косова в Сербії.

П'ята складова поняття «регіон» – соціокультурна. Її можна виділити як соціальну детермінанту розвитку внаслідок двох обставин: 1) більшість діючих у соціальній системі факторів становлять собою специфічно людські способи діяльності, тобто феномени культури; 2) усі фактори, що діють у суспільстві чи впливають на нього (у тому числі природні), навіть у тих історичних ситуаціях, коли вони виходять на перший план, опосередковані суспільною психологією.

Шоста складова «регіону» становить нормативно-правову сферу. Діяльність у регіоні обов'язково підлягає правовому регулюванню; законотворчість у регіональній сфері має велике значення для нормального функціонування регіону, а взаємодія центральної й регіональної влади, а також влади регіональних та інших рівнів місцевого самоврядування може бути джерелом як конфліктів, так і нормальної життєдіяльності регіону.

Загальну політику функціонування регіону визначає його сьома складова – політична. Вона становить собою цілісну, упорядковану сукупність політичних інститутів, ролей, відносин, процесів, принципів політичної організації суспільства в регіонах, підпорядкованих прийнятим у конкретному суспільстві політичним, соціальним, юридичним, ідеологічним, культурним нормам, історичним традиціям і настановам політичного режиму. Саме політична система в регіоні організує системні відносини між суспільством і державою, визначає перебіг політичних процесів, що включають інституціоналізацію влади, характеризує стан політичної діяльності, рівень політичної мотивації й політичної творчості в суспільстві, характер політичної участі, неінституційних політичних відносин¹¹.

Тому не випадково у ч. 1 ст. 1 Декларації про регіоналізм в Європі, що була схвалена на засіданні Асамблеї Європейських регіонів (далі – АЄР) 4 грудня 1996 р., у дефініції регіону основний наголос робиться на політичній складовій. Регіон – це територіальне утворення, сформоване в законодавчому порядку на рівні, безпосередньо нижчому після державного, і наділене політичним самоврядуванням¹².

На підставі вищевикладеного регіон визначається як цілісна соціальна система, що має всі характеристики соціуму. Ця система має єдину архітектоніку (структуру), яка включає фізико-географічну, економічну, політико-адміністративну, етнічну, соціокультурну, правову, політичну підструктури, соціальні інститути, що відповідають їм, при визначальній ролі інститутів управління в організації життя регіону.

Основним суб'єктом і об'єктом управління регіоном є людина, об'єднана в соціальні спільноти, котра вступає в соціальні відносини з іншими людьми. Тобто в рамках регіону створена й функціонує належна система життєзабезпечення особистості, у рамках якої можливе задоволення всіх її життєвих прагнень і інтересів. Ця система базується на територіальній громаді – соціальній спільноті, що виступає як суб'єкт-об'єкт управління органами публічної влади як державної (агенти центральної влади на місцях), так і самоврядної (органи місцевого самоврядування обласного (регіонального) рівня).

Таким чином, регіон становить собою цілісну, просторово організовану форму життєдіяльності індивіда й локального (регіонального) соціуму як системи; складне й комплексне явище. Така форма має свій зміст. Це взаємодія суб'єктів у процесі відтворення умов життєдіяльності; матеріально-речовинні фактори, що виступають основою відтворення; кількісні й якісні показники, що характеризують результат – рівень соціально-економічного розвитку.

Крім цього, у регіоні існують особливі функціональні й статутарні внутрішньосистемні зв'язки, що випливають із відносин власності, а також компетенційних відносин з розподілу предметів відання й повноважень. Це обумовлюється об'єктивними факторами внутрішнього (належна економічна, соціальна, політична, етнічна й управлінська інфраструктура) і зовнішнього (зв'язок з іншими регіонами й центром) характеру. Регіон має самоврядний механізм, елементи якого взаємопов'язані, взаємозалежні й доповнені механізмом зовнішнього регулювання.

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що регіон – це територія в адміністративних межах держави, яка характеризується: а) комплексністю; б) цілісністю; в) спеціалізацією; г) керованістю, тобто наявністю політико-адміністративних органів управління.

Сукупність зазначених характеристик визначає регіон як складну й системну соціальну структуру. Виходячи з нормативних підходів, досліджених вище, в Україні під регіоном слід розуміти області, Автономну Республіку Крим і міста Київ та Севастополь.

При цьому варто мати на увазі, що таке поняття регіону носить дуже умовний і абстрактний характер. Його конкретизація і змістовна інтерпретація здійснюються при виділенні різних типів регіонів відповідно до визначених цілей і завдань.

Однак і у вітчизняній, і в зарубіжній літературі немає чіткого, однозначного тлумачення цього поняття. Це є однією з причин різноманіття напрямів і методологічних концепцій у сучасних регіональних дослідженнях як за рубежом, так і в Україні.

Наприклад, англійський регіоніст Е. Хюрелл зазначає, що, по-перше, «регіон – це природний, органічний принцип територіальної організації соціальних, політичних, економічних і культурних аспектів життєдіяльності людських співтовариств. У цьому контексті регіоналізм аналізується в таких категоріях, як: а) соціальна згуртованість етнічних, расових і мовних груп, що проживають спільно; б) економічна взаємодоповнюваність тих господарських і промислових одиниць, що працюють у рамках даної території; в) сумісність загальних цінностей, пов'язаних з культурою, релігією, історичними традиціями; політична солідарність»¹³.

Для визначення поняття «регіон» у науковому й експертному співтоваристві, як правило, пропонуються такі характеристики: комплексність соціально-економічного й екологічного розвитку; комплексність промислового розвитку; характер розвитку виробничої і соціальної інфраструктур, системи поселень; здатність відтворювати умови для гармонічного розвитку населення, що проживає в регіоні; здатність виробляти такий обсяг товарів, що забезпечував би також можливість задоволення інших регіонів.

Такі характеристики явно носять внутрішній характер, належать до регіону як частини національної держави й економіки регіону як частини національної економіки.

У даному контексті російський дослідник П. Я. Бакланов пропонує враховувати при розкритті поняття «регіон» також фактор «регіональної замкнутості», тобто здатність ресурсних і споживчих ланок замикатися (локалізуватися) у межах певної території¹⁴.

Автори колективної монографії «Социально-экономическое прогнозирование развития региона» за редакцією В. Я. Феодоритова й А. І. Попова зазначають: «Основними ознаками регіону як категорії й об'єкта планування є економіко-географічна єдність і цілісність відтворювального процесу, що базуються на формуванні міжгалузевих структур з відносною замкнутістю виробничого циклу»¹⁵. Наведене формулювання окреслює межі регіону господарськими умовами найбільшої економічної доцільності.

Російський дослідник-регіонознавець С. В. Борисов виділяє найбільш поширені характеристики поняття «регіон»: «а) населення регіону в цілому; б) політико-адміністративний істеблїшмент регіону; в) конкретний керівник або сформоване угруповання в регіональному керівництві; г) окрема галузь або рівень регіональної влади; д) територіальний підрозділ загальнонаціональної чи трансрегіональної корпорації чи соціального співтовариства в регіоні. Характер таких корпорацій співтовариств може бути гранично різноманітним: фінансова чи економічна структура; політична організація (партія, рух); етнічна група; професійна чи галузева корпорація, конфесія і т.д., аж до кримінальних співтовариств»¹⁶.

Відзначаючи полісемичність поняття «регіон», російський дослідник Л. Олех зауважує, що його зміст залежить від відображення конкретного зрізу життя. Він виділяє такі фактори, що визначають багатозначність

цього поняття: фізико-географічна складова, оскільки «регіони прив'язані до географічного й соціального середовища. Вони мають стійку чи нестійку взаємодію з природою і більш широку – з космосом»; взаємозалежність культур, «як мета соціального розвитку, орієнтованості на людину, її людинотворче начало, і цивілізації, що представляє засіб, за допомогою якого можна досягти звільнення людини чи залишити її в рабстві, у залежності від того, наскільки вдало використовується цивілізаційний інструмент»; певний політико-адміністративний зміст.

Разом із тим Л. Олех критично ставиться до практики отождолення регіону з територією (областю, краєм). Він вважає, що, по-перше, регіон це не тільки територія, а й населення на ній. По-друге, регіон – це не тільки ряд адміністративних одиниць, якими є область і край. Регіон – це всілякі й дOMETANІ рівні адміністративного поділу, що забезпечують даному соціальному організму необхідні для нормального існування й функціонування рівні «самості», самодостатності. На думку даного автора, «у першому наближенні регіон визначається як самодостатній соціальний організм, що знаходиться в єдності із середовищем, що має фізико-географічні, культурно-цивілізаційні, еколого-економічні, етнічно-історичні, політико-адміністративні й правові властивості й виступає засобом формування й функціонування федерації»¹⁷.

Спрощений і навіть примітивістський у функціонально-аксіологічному аспекті підхід до розгляду регіону як чисто внутрішньодержавного територіального утворення характерний для багатьох сучасних російських дослідників. Наприклад, А. Магомедов використовує поняття «регіон» як тотожне поняттю «суб'єкт Російської Федерації», також як синоніми він використовує поняття «провінція», «землі» та «локальні співтовариства»¹⁸.

Дійсно, у багатьох наукових працях регіони «замикаються» в межах адміністративно-територіальних одиниць. Саме для таких регіонів формуються в існуючих нині органах управління планові документи. Але повною мірою адміністративно-територіальні одиниці не задовольняють наведені визначення регіону, оскільки їхні межі часто не збігаються з межами господарських структур. Однак саме в такому підході, у контексті публічного управління й задоволення його потреб і запитів ми вбачаємо його позитивний потенціал. Він полягає в локально-антропогенній акцентуації опорного поняття «регіон» – територія з населенням, а вже потім і «все інше»; він має свою господарську інфраструктуру і т.д. У нашому контексті ми пропонуємо робити наголос на власне актуалізації компетенційних повноважень регіонального рівня місцевого самоврядування і його актуалізації в умовах сучасних процесів державної та глобальної регіоналізації.

Вважаємо, що саме такий підхід дасть нам можливість досліджувати проблематику розмежування повноважень не тільки через систему відносин центру й периферії, у рамках владної вертикалі, і через горизонтальні зв'язки, відносини з іншими регіонами, але й з органами місцевого самоврядування, що представляють інтереси інших адміністративно-територіальних одиниць держави, які діють на території самого регіону.

На нашу думку, нормативна ідентифікація регіону повинна визначатися відносинами «центральна влада – регіональне керівництво», «регіональна влада – органи регіонального самоврядування», «регіон – регіони», а також відносинами регіональної самоврядної влади з інститутами самоврядної влади місцевого рівня та їхніх структур громадянського суспільства та розвитком міжнародних контактів регіонів.

І в цьому контексті, незважаючи на те, що поняття «регіон» стосується універсальних категорій суспільствознавства, з погляду методології варто віддати перевагу підходу до визначення «регіону» англійських учених Д. Гриффітса й К. Ланігана, які роблять спеціальне застереження, що дефініція дається відповідно до цілей конкретного дослідження. Вони визначають регіон як «внутрішньодержавну територіальну одиницю» (цілком обмежену в межах території держави), яка перевершує територію місцевого органу влади (місцевого самоврядування), але поступається території держави. Таким чином, регіон належить до проміжного рівня, що стоїть між урядовим і місцевим рівнями й може бути названий «meso-областю». Ідентифікація регіону в даному разі і не обов'язково впливає з адміністративно-територіальної одиниці, бо розглянута конкретна територія може не містити в собі культурні чи конкретні рівні адміністративної і законодавчої автономії¹⁹. Даний підхід дуже чітко об'єктивує й актуалізує проблематику внутрішньодержавної регіоналізації сучасної демократичної державності.

Під внутрішньодержавною регіоналізацією слід розуміти процес перерозподілу владних компетенцій, передачі функцій від національного на регіональний рівень, появу й розвиток нових інституціональних форм, що відповідають новій ролі регіонів у процесі прийняття рішень на національному та наднаціональному рівнях²⁰.

Вважаємо, що саме тут полягає й виявляється парадигма розпочатого дослідження. Правда, варто врахувати, що автор, говорячи про регіоналізацію, розуміє її дуже вузько – як процес, що відбувається тільки «зверху вниз», від центру в регіони. Ми ж пропонуємо розуміти даний процес у всій «глибині» його прояву – за допомогою додавання руху «знизу – нагору», як розмежування повноважень між регіональним (обласним) та іншими рівнями місцевого самоврядування, з метою формування належної й оптимальної компетенційної бази обласного рівня місцевого самоврядування.

Разом із тим в активізації цього процесу варто враховувати й могутні процеси міжнародної регіоналізації. У ХХІ ст. поряд із процесом глобалізації відбувається процес регіоналізації, причому це стає

характерним не тільки для держав з федеративною формою устрою, а й для унітарних держав, для цілих континентів і частин світу. На думку І. М. Бусигіної, глобалізація становить собою, з одного боку, сполучення процесів концентрації і централізації, а з іншого – деконцентрації і децентралізації²¹.

У звіті Всесвітнього банку реконструкції і розвитку зазначається, що процеси глобалізації і регіоналізації фактично стають, «по-перше, взаємно сполученими і, по-друге, політично мотивованими»²².

Наочним прикладом процесу регіоналізації є Європейський Союз, де фактично в даний час формується й реалізується європейська регіональна політика, в основі якої лежить процес багаторівневої інтеграції.

У сучасній Європі зміна ролі держав-націй під впливом глобалізації і посилення наднаціонального фактора виявилася з особливою силою у двох напрямках. По-перше, спостерігається процес посилення наддержавної федералізації в рамках ЄС, коли держави, що його становлять, фактично «діляться» частинами свого суверенітету з наднаціональними органами ЄС. По-друге, відбувається розвиток регіоналізації, тобто паралельно й внаслідок процесу розмивання державного суверенітету «зверху» в рамках ЄС спостерігається така само тенденція, але вже «знизу», з боку адміністративних та історично сформованих регіонів усередині національних держав ЄС²³.

Професор Т. Зонова відзначає взаємозв'язок процесів, що відбуваються на пострадянському просторі із загальносвітовими тенденціями: «Процес регіоналізації набув нових імпульсів. Йдеться про підвищення ролі регіонів у архітектоніці європейського континенту, у розвитку європейської інтеграції і загальноєвропейському співробітництві, що колись гальмувалося жорстким протистоянням двох систем. Взаємозв'язок сучасного світу обумовив високий ступінь спільності цього процесу як для Західної, Центральної і Східної Європи, так і для Росії»²⁴.

Варто враховувати, що в сучасній «єдиній» Європі склалася багаторівнева структурно-функціональна й компетентно-повноважна політика, що включає три відносно самостійних центри й рівні влади: 1) «наднаціональний» (ЄС); 2) «національний» (держави-члени ЄС) і 3) «субнаціональний» (органи регіонального управління).

При цьому необхідно усвідомлювати виникнення внутрішньо суперечливої дихотомічної тенденції: якщо федералізація на європейському рівні – це модель інтеграції, то на внутрішньодержавному рівні – це форма дезінтеграції. У цьому зв'язку актуалізується й об'єктивується питання про перспективи й результати європейської інтеграції: наскільки реальна концепція «Європа регіонів», чи не замінюють регіони національні держави в умовах загальної наддержавної федералізації Європи?

Це питання детермінується тим, що регіоналізація в Європі не відбувається сама по собі. На думку М. Китинга, цей процес тісно пов'язаний із базовим щодо нього процесом наддержавної федералізації і багато в чому є його зовні парадоксальним наслідком. Тобто європейська політика федералізації значною мірою стимулює процес внутрішньодержавної дезінтеграції в державах-членах. У багатьох із них регіони вимагають і домагаються юридичного закріплення й фактичного надання великого кола повноважень і предметів відання всередині держави, у тому числі з фінансових, податкових і бюджетних питань, а також права виходу на міжнародну арену. Це приводить до того, що регіони як субнаціональні одиниці євроінтеграції, перетворюючись на відносно самостійні актори європейської політики, стимулюють зростання тенденцій до регіональної автономізації і федералізації унітарних держав²⁵.

Водночас ці явища не загрожують існуванню державності, а сприяють її вдосконаленню. Провідником соціальної солідарності виступає держава, але на місцевому й регіональному рівнях, особливо там, де склалися загальна самосвідомість та історія, виникають співтовариства, засновані на ідеї солідарності. Унаслідок цього багато рухів за нації без держави й національних меншин відмовилися від політики сепаратизму й іредентизму (іредентизм – політичний і суспільний рух за відторгнення частини території поліетнічної держави й об'єднання земель, населених будь-яким етносом)²⁶. Замість цього вони зосередилися на можливостях, що відкрилися перед ними завдяки новому світовому й континентальному порядку²⁷.

Таким чином, дуже чітко простежується взаємозв'язок глобалізації з регіоналізацією, процесами регіоналізації та європейською регіональною політикою, а також об'єктивне зростання ролі регіонального фактора в європейській політиці й регіонах як адміністративно-територіальних одиницях європейських держав. Зазначені фактори об'єктивують, актуалізують і детермінують підвищення ролі регіонів, регіонального самоврядування в Україні і виступають каталізаторами розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в нашій державі.

¹ Коваленко Е. Г. Региональная экономика и управление / Е. Г. Коваленко. – СПб. : Питер, 2005. – С. 46.

² Словарь иностранных слов 1933 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.megaslov.ru/html/r/regional5n3y.html>

³ Регион [Електронний ресурс] // Толковый словарь иностранных слов. – Режим доступу: <http://www.onlinedics.ru/slovar/inyaz/r/region.html>

⁴ Див.: Экономическая энциклопедия. Политическая экономия / Гл. ред. А. М. Румянцев. – М. : Сов. Энцикл., 1975. – Т. 2. – С. 219–220.

⁵ Некрасов Н. Н. Региональная экономика. Теория, проблемы, методы / Н. Н. Некрасов. – М. : Экономика, 1978. – С. 22–23.

- ⁶ Барбаков О. М. Регион как объект управления / О. М. Барбаков // Социол. исслед. – 2002. – № 7. – С. 97–99.
- ⁷ Советский энциклопедический словарь. – М. : Изд-во БСЭ, 1987. – С. 111.
- ⁸ Каганский В. Советское пространство: конструкция и деструкция / В. Каганский // Регионология. – 1998. – № 5. – С. 38–56.
- ⁹ Социальная структура и социальные процессы // Социология : словарь-справочник. – М. : Наука, 1990. – Т. 1. – С. 204.
- ¹⁰ Основные положения региональной политики в Российской Федерации // Регионология. – 1996. – № 2. – С. 12.
- ¹¹ Барбаков О. М. Региональное управление: реалии и перспективы / О. М. Барбаков. – СПб. : Лань, 1999. – С. 128.
- ¹² Декларации о регионализме в Европе [Электронный ресурс] : одобрена на заседании Ассамблеи Европейских регионов 4 декабря 1996 года. – Режим доступа: <http://www.mid.ru/bdomp/sbor.nsf/fe3845c0f6d9b35443256c8a004e8835/0bb87e3076058a9443256c8a0047bc02!OpenDocument>
- ¹³ Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics / A. Hurrell // Review of International Studies. – 1995. – October. – Vol. 21. – P. 333.
- ¹⁴ Бакланов П. Я. Линейно-узловые системы промышленности (структурные особенности и возможности учета в планировании и управлении). – Владивосток, 1983. – С. 14.
- ¹⁵ Социально-экономическое прогнозирование развития региона / Под ред. В. Я. Феодоритова, А. И. Попова. – Л., 1977. – С. 13.
- ¹⁶ Борисов С. В. Конфликты региона-лидера с центром / С. В. Борисов // Эволюция взаимоотношений центра и регионов России: от конфликтов к поиску согласия : сб. ст. / Под ред. Дж. Азраэля, Э. Паина, Н. Зубаревич. – М., 1997. – С. 153–154.
- ¹⁷ Олех Л. Г. Философия регионализма [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://philosophy.nsc.ru/life/journals/humscience/197/11/olex.htm>
- ¹⁸ Магомедов А. К. Мистерия регионализма / А. К. Магомедов. – М. : МОНФ, 2000. – С. 20.
- ¹⁹ Dylan Griffiths and Chris Lanigan The Strategic Uses of Regionalism: Regionalist Rhetoric in the North East of England and Wales [Электронный ресурс] // Paper presented to the ECPR Workshop: Regionalism Revisited Territorial Politics in the Age of Globalisation' ECPR Joint Sessions Mannheim 26-31 March 1999. ECPR Standing Group on Regionalism. – Режим доступа: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/index.html>
- ²⁰ Таймулин А. М. Глобализация и регионализация как варианты развития современного общества [Электронный ресурс] : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11 – социальная философия / А. М. Таймулин. – Красноярск, 2011. – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/globalizatsiya-i-regionalizatsiya-kak-varianty-razvitiya-sovremennogo-obshchestva>
- ²¹ Бусыгина И. М. Регионализация в странах Западной Европы: Великобритания и Франция в сравнительной перспективе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kazanfed.ru/publications/kazanfederalist/n21-22/4/>
- ²² Entering the 21-st Century. World Development Report 1999/2000. The International Bank for Reconstruction Development // The World Bank. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – P. 1–2.
- ²³ Валиева К. А. Политическая проекция глобализации в европейском пространстве / К. А. Валиева // Век глобализации. – 2009. – № 1. – С. 99.
- ²⁴ Зонова Т. В. От Европы государств к Европе регионов? / Т. В. Зонова // Полис. – № 5. – 1999. – С. 155.
- ²⁵ Китинг М. Новый регионализм как возможность [Электронный ресурс] // Россия в глобальной политике. – 2008. – № 4. – Режим доступа: www.globalaffairs.ru/numbers/33/997.html
- ²⁶ Ирредентизм [Электронный ресурс] // Толковый словарь обществоведческих терминов / Н. Е. Яценко. – М., 1999. – Режим доступа: http://www.slovarnik.ru/html_tsot/i/irredentizm.html
- ²⁷ Китинг М. Новый регионализм как возможность [Электронный ресурс] // Россия в глобальной политике. – 2008. – № 4. – Режим доступа: www.globalaffairs.ru/numbers/33/997.html

Резюме

Стаття присвячена дослідженню процесів регіоналізації і європейської регіональної політики як каталізаторів розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: регіон, регіоналізм, європейська регіональна політика, місцеве самоврядування, регіональне самоврядування, розмежування повноважень.

Резюме

Статья посвящена исследованию процессов регионализации и европейской региональной политике как катализаторов разграничения полномочий между разными уровнями местного самоуправления в Украине.

Ключевые слова: регион, регионализм, европейская региональная политика, местное самоуправление, региональное самоуправление, разграничение полномочий.

Summary

The article is devoted research of processes of revivifying and European regional a policy as catalysts of differentiating of plenary powers between the different levels of local self-government in Ukraine

Key words: region, regionalism, European regional policy, local self-government, regional self-government, differentiating of plenary powers.

Отримано 25.09.2012